

3. ÜNİTE : YAŞADIĞIMIZ YER

Yönlerimiz

Bir yeri bulabilmek için, ya da bulunduğumuz yeri tarif edebilmek için **yönlerden** yararlanırız.

*- Evimiz, okulumuz, iş yerimiz ya da gideceğimiz bir yer yönlerden yararlanarak kolayca bulunabilir.

*- Yaşadığımız ilin, bölgenin, ülkenin konumunu da yönlerden yararlanarak bulabiliriz.

☞ Yönleri, **ana yönler** ve **ara yönler** olarak iki grupta inceleyebiliriz.

Ana Yönler

Ara Yönler

- *- Kuzey
- *- Güney
- *- Doğu
- *- Batı

- *- Kuzeydoğu
- *- Kuzeybatı
- *- Güneydoğu
- *- Güneybatı

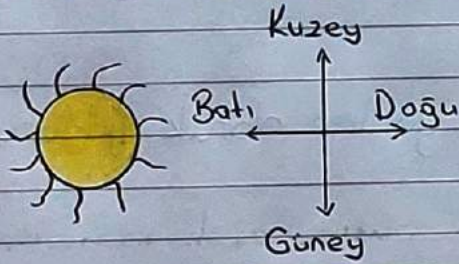
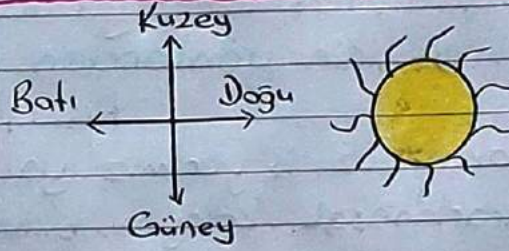
Sosyal Bilgiler

4. Sınıf

☞ Yönleri bulabilmek için kullanılan en bilindik yöntem **pusula**dır. Pusulanın renkli tarafı daima kuzeyi gösterir. Bunun dışında da doğadan yararlanarak yönleri bulabiliriz.

1- Güneşin Konumuna Göre Yönler: Sabah güneşin doğduğu yön doğudur. Akşam battığı yön ise batıdır.

Sabah güneş doğarken yüzümüzü güneşe dönersak, yüzümüz doğu, arkamız batı, sağ elimiz güney, sol elimiz kuzeyi gösterir.

Akşam güneş batarken yüzümüzü güneşe dönersak, yüzümüz batı, arkamız doğu, sağ elimiz kuzey, sol elimiz güneyi gösterir.

☞ Öğle vakti güneş tam tepedeyken toprağa dik bir şekilde bıraktığımız cubuğun gölgesi de **kuzeyi** gösterir.

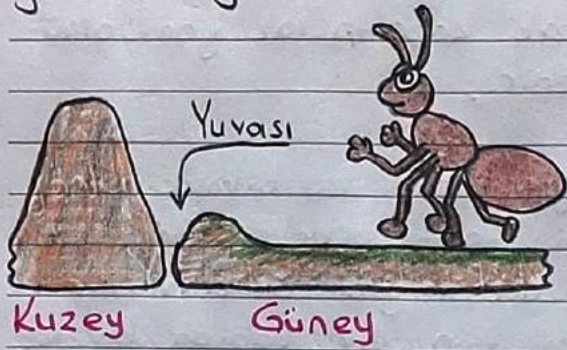
2- Kutup Yıldızına Göre Yönler: Gece gökyüzünün en parlak yıldızlardan olan kutup yıldızı daima **kuzeyi** gösterir. Yüzümüzü kutup yıldızına döndüğümüzde sağ elimiz batıyı, sol elimiz doğuyu ve arkamızda güneyi gösterir.

3- Yosunlara Göre Yönler: Ağaçların ve kayaların güneş görmeyen yani kuzey kısımları kuzeyi gösterir. Çünkü güneş görmeyen kısımları nemli kalacak, kolay kolay kurumayacak ve yosun oluşacaktır. Yosun tutan taraf kuzeyi gösterdiğine göre diğer yönleri kolayca bulabilirsin bence. Bunu bir denemelisin... ☺

Sosyal Bilgiler

4. Sınıf

4- Karınca Yuvalarına Göre Yönler: Karıncalar yuvalarını genellikle toprak altına yaparlar. Bu çalışkan ve sevimli dostlarımız yer altından çıkardıkları toprağı yuvalarının giriş kısmına küçük bir tepecik şeklinde bırakırlar. Kuzeyden gelen soğuk havayı engellemek için bu tepecik daima **kuzeyde** olur. Bunu doğada yönleri bulabilmek için minik dostlarımızın bir kıyağı olarak görebiliriz. 😊

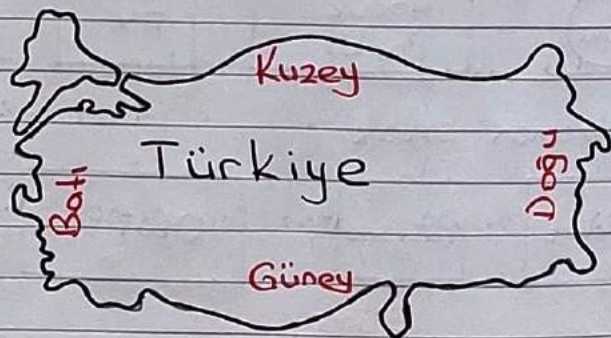

Pikniğe gittiğinizde karınca yuvalarına dikkat etmeyi unutmayın. Tabii bu yuvalara göre yönünüzü bulmayı da. 😊

Farklı Yöntemlere Göz Atalım:

- *- Ülkemizde mezarlıkların baş kısmı batıyı, ayak kısmı doğuyu gösterir.
- *- Minarelerin serafe kapıları da kibleyi yani güneyi gösterir. Namaz kılarırken de yüzümüz kibleye yani güneye dönüktür.
- *- Teknolojinin gelişmesiyle birlikte yön bulmak ya da gideceğimiz yeri bulmak kolaylaşmıştır. Akıllı telefon ya da arabalarımızda bulunan navigasyon uygulamalarında GPS (Küresel yer belirleme sistemi) teknolojisi ile yönleri ve gideceğimiz yerleri bulabiliriz.

☞ Güzel yurdumuzun kuzeyinde Karadeniz, güneyinde Akdeniz, batısında Ege Denizi, doğusunda Van Gölü bulunur.

Sosyal Bilgiler

4. Sınıf

Yer Tarifi Yapalım

Hiç uçağa bindin mi? Ya da yüksek bir binaya veya dağa çıktın mı? Yukarıdan bakınca herşey ne kadar da küçük görünüyor öyle değil mi? Kuslar yaşadığımız çevreyi hep yukarıdan görüyorlar.

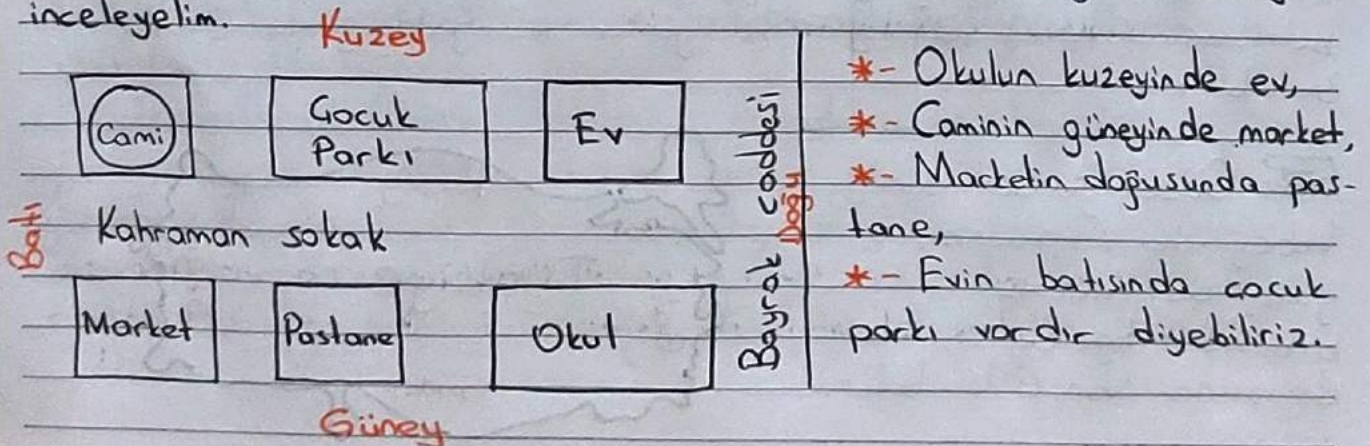
Kroki: Bir yerin kus bakışı olarak, kabataslak yani ölümsüz bir şekilde çizimine kroki denir.

⇒ Krokidan günlük hayatta yer tarifi edebilmek için yararlanırız. Örneğin evimizin yerini tarif ederken pastanenin karşısı, hastanenin yanı, bankanın arkası gibi açıklamalar yapabiliriz; hatta daha kolay bulunması için bir kağıda basitçe çizebilirsiniz.

☞ Evimizin yerini gösteren bir sokağın krokisini çizebileceğimiz gibi; sınıfımızın yerini gösteren okul krokisi, hatta odamızın içini gösteren başka bir kroki de çizebiliriz.

Uyarı: Krokileri haritalarla karıştırmayalım. Haritalar ölçek kullanılarak belirli oranlarda çizilir. Krokilerde ölçek olmaz. Çizimler basit bir şekilde yapılır.

Not: Yaptığımız yer tarifinin daha iyi anlaşılması için krokiye yönleri gösteren bir işarette eklenebilir. Aşağıdaki örneği inceleyelim.

Sosyal Bilgiler

4. Sınıf

Çevremizde Neler Var?

Çevre: İnsanların, hayvanların ve diğer bütün canlıların yaşamlarını sürdürdükleri, birbirleriyle etkileşim içinde oldukları ortamdır.

Doğal Unsurlar

İnsan eli değmeden, doğada kendiliğinden oluşan ortamlar doğal unsurlardır.

Dağlar, ovalar, platolar, göller, dereler, bulutlar, denizler, bitkiler birer doğal unsurdur.

Beseri Unsurlar

İnsanlar tarafından oluşturulmuş, doğal olmayan yapay unsurlardır.

Binalar, okullar, yollar, köprüler, fabrikalar, tüneller, elektrik direkleri beseri unsurlardır.

☞ Doğal unsurlar pek çok şiire, türküye, filmlere konu olurlar. Örneğin Ilgaz Dağı'na yazılan şiir ve türkü bulunmaktadır.

⇒ Ilgaz Anadolu'nun sen yüce bir dağsın. ☺ (Dinlemeyi unutma).

☞ Doğal ve beseri unsurlar bazen birbirine benzerlik gösterebilirler. Örnekleri inceleyelim.

Örnek: Doğada kendiliğinden var olan göller doğal unsurlardır. Fakat insanların akarsu yataklarına su ve elektrik sağlamak için kurdukları barajlar, baraj göllerini oluşturur. Bunlar beseri unsurlardır.

Örnek: Ülkemizde Karadeniz, Ege ve Akdeniz bölgelerinde çok sayıda kendiliğinden oluşmuş ormanlar vardır. Bunlar doğal unsurlardır. Fakat birde insanlar tarafından doğayı yeşillendirme amaçlı kurulan ormanlar vardır.

Sosyal Bilgiler

4. Sınıf

Hava Durumu

- ⇒ Ülkemiz yarından itibaren balkanlardan gelen soğuk ve yağışlı havanın etkisi altına girecek.
- ⇒ Meteorolojiden alınan bilgilere göre bu hafta sıcaklık mevsim normallerinin üstünde olacak.

Yukarıdakilere benzer haberleri televizyondan muhakkak izlemisindir. Tanıdık geldiğine eminim. 😊

Hava Olayı: Belirli bir bölgede havada (atmosferde) meydana gelen sıcaklık, yağış, rüzgar, sis gibi olaylara denir.

☞ Yağmur yağması, fırtına kopması, güneşli hava bazı hava olaylarındanlardır.

Hava Durumu: Hava olaylarının meteoroloji tarafından bazı araç-gereçlerle ölçülmesine hava durumu denir.

İklim: Bir bölgede meydana gelen hava olaylarının uzun yıllar içinde gösterdiği değişikliklerin ortalamasına iklim denir.

*- Günlük hava olayları insan yaşamı üzerinde etkilidir. Örneğin kar yağışı ve buzlanma beklenen günlerde okullar tedbir amacıyla tatil edilebilir. Yada don bektentisi varsa çiftsailerin tedbir alması gerekebilir. Deniz, hava ve kara taşıtları da hava olaylarından çok etkilenir. Karlı, buzlu, fırtınalı günlerde ulaşımında aksamalar meydana gelir.

☞ Ülkemizde hava olaylarının tahmini "**Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü**" tarafından yapılır.

*- Hava durumu bazı sembollerle ifade edilebilir.

 güneşli } bulutlu } parçalı bulutlu } yağmurlu } karlı } rüzgarlı

Sosyal Bilgiler

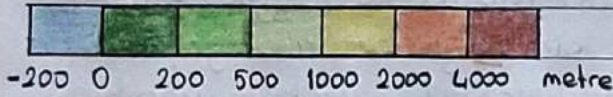
4. Sınıf

Yaşadığım Yer

Yaşadığımız ilçeyi, ili ve bölgeyi haritalar üzerinde gösterebiliriz. Bu haritalara **siyasi** ya da **idari** haritalar denir. Ülkemize ait bir idari haritada genel olarak illeri görebilirken, ilimize ait idari haritada ilçe, kasaba ve köyleri de görebiliriz.

İdari (siyasi) haritaların dışında yeryüzü şekillerini, dağları, akarsuları, ovaları, gölleri, barajları görebileceğimiz **fiziki** haritalar vardır. Bu haritalarda farklı renklendirmeler dikkatinizi çekmiştir. **Bu renkler yeryüzünün yükseklik ve alçaklıklarını ifade eder.**

*- Fiziki haritalarda yükseltiler koyu yeşilden kahverengiye doğru, derinlikler ise açık maviden koyu maviye doğru değişen renklerle gösterilir. Örneği inceleyelim:

Tabloya baktığımızda farklı renk tonlarının altında metre cinsinden yüksekliklerin verildiğini görüyoruz. Açık mavi genellikle deniz

ve gölleri gösterir. Çünkü buralar derin yerlerdir. Koyu yeşilden kahverengiye doğru gidildikçe de yüksekliğin arttığını görürüz.

Ülkemizin fiziki haritasına baktığımızda denize yakın yerlerin yeşil ve sarı tonlarında olduğunu görürüz.

İç kısımlara yaklaştıkça sarı ve açık kahverengi tonlarını görürüz. Çünkü yükseklik artmaya başlıyor.

Doğu kısımlara doğru da koyu kahverengi tonları görürüz. Çünkü buralarda dağlar yüksektir. Örneğin Ağrı Dağı...

Sosyal Bilgiler

4. Sınıf

Doğal Afetlere Hazır Olalım

Yeryüzünde veya gökyüzünde meydana gelen, insanlar ve canlılar üzerinde zararlı etkilere yol açan doğa olaylarına doğal afetler denir.

*- Deprem, sel, çığ, heyelan başlıca doğal afetler.

Not: Doğal afetler insanlar tarafından engellenemez fakat insanlar doğal afetlerin etkilerini en aza indirebilecek çalışmalar yapabilirler.

Çığ: Dik ve yüksek yeryüzü şekillerinde bulunan büyük kar kütlelerinin aşağıya kayması sonucu oluşur. Çığ tehlikesi olan yerlere yerleşim yapılmamalı ve buralara ağaçlandırma yapılmalıdır.

Heyelan (Toprak Kayması): Fazla eğimli yeryüzü şekillerinde bulunan taş, toprak ve kayaların aşırı yağış nedeniyle kayması sonucu oluşur. Etkilerini azaltmak için ağaçlandırma yapılmalı ve destek duvarları örülmelidir. Böyle yerlerde yerleşim yapılmamalıdır.

Sel: Aşırı yağmur yağması ya da karların hızla erimesiyle oluşur. Seli önlemek için su kanalları, kanalizasyon sistemleri, barajlar ve göletler yapılmalıdır. Ağaçlandırma yapılması ve doğal bitki örtüsünün korunması sele karşı bir önlemdir. Ayrıca eski dere yataklarına ve akarsu kenarlarına yerleşim yapılmamalıdır.

Deprem: Yer kabuğunda meydana gelen kırılma ve cökmeler sonucu oluşan yer sarsıntılarıdır. Depremi ne zaman nerede olacağı önceden bilinemez ve engellenemez. Ancak deprem öncesinde, sırasında ve sonrasında alınacak tedbirlerle etkisini azaltabiliriz.

Sosyal Bilgiler

4. Sınıf

☞ Ülkemiz bir deprem bölgesidir. Bu yüzden depremle yaşamayı öğrenmeliyiz. Depreme hazırlıklı olmalı ve neler yapılması gerektiğini bilmeliyiz.

Deprem Öncesinde Yapılması Gerekenler:

- *- Binalar depreme dayanıklı yapılmalıdır.
- *- Deprem sırasında düşebilecek ya da devrilebilecek eşyalar duvara sabitlenmelidir.
- *- Depremden sonra gidilebileceğimiz güvenli yerler belirlenmelidir.
- *- Depremde göçük altında kalma ihtimaline karşı bize yaşam olanağı sağlayacak deprem çantası hazırlanmalıdır.

⇒ Deprem çantasında; su, bisküvi, el feneri, yedek pil, düdük, sargı bezi, battaniye, bandaj, çakı, matas ve pilli radyo gibi malzemeler bulunmalıdır.

Deprem Sırasında Yapılması Gerekenler:

- *- Öncelikle sakin olunmalı ve panik yapılmamalıdır.
- *- Ayakta durmamalı ve sağa sola koşulmamalıdır.
- *- Pencere ve balkondan uzak durulmalı, merdiven ve asansör kullanılmamalıdır.
- *- Çamaşır makinesi, buzdolabı, koltuk, sıra gibi eşyaların yanında gök-kopan-tutun tekniği uygulanmalıdır.
- *- Açık alanlarda ağaç, elektrik direği ve binalardan uzak durulmalıdır.

Sosyal Bilgiler

4. Sınıf

Deprem Sonrasında Yapılması Gerekenler:

- *- Sakin olmak ve telaslanmamak gerekir.
- *- Evdeyse deprem çantasını almalıyız.
- *- Elektrik sigortası, gaz ve su vanaları kapatılmalıdır.
- *- Yeni bir deprem olma ihtimaline karşı evi hızla fakat panik yapmadan terkedin.
- *- Binalardan uzakta kalın ve daha önce belirlediğiniz toplanma noktasına gidin.
- *- Telefonları fazla meşgul etmeyin çünkü ihtiyaç halinde görevlilere ulaşmak zorlaşabilir.

Unutma! Deprem Öldürmez Bina Öldürür.

Ülkemizde yakın zamanda büyük siddette depremler meydana geldi ve çok sayıda insan yaralandı ve çok sayıda insan hayatını kaybetti. Aşağıdaki tabloya göz atalım.

17 Ağustos 1999	Gölcük (Kocaeli)	7,4 siddeti	18 bin can kaybı
12 Kasım 1999	Düzce	7,2 siddeti	894 can kaybı
1 Mayıs 2003	Bingöl	6,4 siddeti	176 can kaybı
23 Ekim 2011	Van	7,2 siddeti	601 can kaybı
24 Ocak 2020	Elazığ	6,8 siddeti	41 can kaybı
30 Ekim 2020	İzmir (Seferihisar)	6,6 siddeti	116 can kaybı